

Το σχολείο στην κρίση

ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Βία και επιθετικότητα μεταξύ συνομηλίκων

Εκπαίδευση στην ανεκτικότητα

Προσωπικά δεδομένα μαθητών

Χρήση μέσων επεξεργασίας εικόνας-ήχου

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Έλλειψη καθηγητή φυσικής αγωγής σε σχολείο

Εγγραφή ανήλικου αλλοδαπού σε διαπολιτισμικό σχολείο

Δημοκρατικές διαδικασίες στις μαθητικές κοινότητες

Ο χώρος της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστος από τη βαθύτατη οικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα. Πέρα από τη μείωση των εσόδων που προορίζονται για τις λειτουργικές δαπάνες των σχολείων, τον περιορισμό στις προσλήψεις εκπαιδευτικών, τις συγχωνεύσεις σχολικών μονάδων και τις δυσλειτουργίες της μεταφοράς μαθητών (βλ. σ. 66-67), που έχουν άμεσο αντίκτυπο στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, τα παιδιά, ως άμεσοι αποδέκτες προβλημάτων όπως η αύξηση της ανεργίας και η συνεχής μείωση των οικογενειακών εισοδημάτων, βιώνουν συναισθήματα αβεβαιότητας και τελικά θυμού, που ενισχύουν την εκδήλωση βίαιων και επιθετικών συμπεριφορών στα σχολεία. Στο πλαίσιο αυτό, η προστασία των παιδιών από διοικητικές πρακτικές που ενδέχεται είτε να τα εκθέσουν είτε να δυσχεράνουν την εκ μέρους τους άσκηση νομοθετικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων καθίσταται πιο επιβεβλημένη από ποτέ. Παράλληλα, η ανάγκη διαφύλαξης του σχολικού χώρου από συσκευές και μέσα επεξεργασίας δεδομένων εικόνας και ήχου, πέραν των κινητών τηλεφώνων, αλλά και εν γένει από πρακτικές που υπονομεύουν την παιδαγωγική αποστολή του σχολείου και δύνανται να διαταράξουν την εύρυθμη λειτουργία του αναγνωρίζεται πλέον και από τους αρμόδιους διοικητικούς φορείς, οι οποίοι σταδιακά λαμβάνουν μέτρα προς την κατεύθυνση αυτή. Προβλήματα πάντως εντοπίζονται και στο πεδίο διοικητικών διαδικασιών που διεξάγονται στο πλαίσιο του σχολικού περιβάλλοντος (εγγραφές αλλοδαπών στα σχολεία, τήρηση νόμιμων διαδικασιών μαθητικών εκλογών) και δεν φαίνεται να επηρεάζονται άμεσα από τη δημοσιονομική κρίση.

ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΒΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΩΝ

Η βία και η επιθετικότητα μεταξύ συνομηλίκων αποτέλεσε κατ'επανάληψη αντικείμενο παρέμβασης του Συνηγόρου κατά τον χειρισμό ατομικών υποθέσεων, αλλά και στο πλαίσιο προώθησης καλών πρακτικών με επισκέψεις σε σχολεία και εκπαιδευτικές συναντήσεις* (βλ. σ. 31). Οι περιπτώσεις επιθετικής συμπεριφοράς που τέθηκαν υπόψη του Συνηγόρου από γονείς και εκπαιδευτικούς αφορούσαν ιδίως τον χώρο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις κάποια σχολεία δεν κατάφεραν να χειριστούν με αποτελεσματικό τρόπο περιστατικά σύγκρουσης μεταξύ δύο ή περισσότερων μαθητών, με αποτέλεσμα να παραταθούν οι αρνητικές συμπεριφορές και τελικά να επιδεινωθεί το κλίμα με την εμπλοκή των κηδεμόνων. Διαφορετικές ήταν οι περιπτώσεις παιδιών που είχαν εκδηλώσει επιθετική συμπεριφορά ως συνέπεια ιδιαίτερων αναγκών και δυσκολιών που αντιμετώπιζαν και χωρίς αυτές να έχουν διαγνωστεί ή/και χωρίς τα παιδιά να έχουν λάβει, έως τη στιγμή της παρέμβασης του Συνηγόρου, την κατάλληλη υποστήριξη.

Ο Συνήγορος δέχθηκε επίσης αναφορά σχετική με περιστατικό που εκδηλώθηκε στον χώρο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και έλαβε ανεπιθύμητες προεκτάσεις. Το συγκεκριμένο επεισόδιο συνδέθηκε εύλογα με τα αυξανόμενα φαινόμενα βίας σε σχολεία της χώρας στα οποία εμπλέκονται μαθητές με ακραίες πολιτικές θέσεις. Ειδικότερα, μαθήτρια γυμνασίου κατήγγειλε ότι, ενώ διένεμε στην κοινή αυλή συστεγαζόμενων σχολείων (γυμνασίου και λυκείου) φυλλάδια κομματικής οργάνωσης, δέχθηκε φραστική απειλή από μαθητή λυκείου,

ο οποίος ισχυρίστηκε ότι ανήκε σε άλλη παράταξη. Την επόμενη ημέρα, μέλη της οργάνωσης στην οποία ανήκε η μαθήτρια συγκεντρώθηκαν στην είσοδο του σχολείου και διένειμαν κείμενο διαμαρτυρίας για το περιστατικό. Στο κείμενο γινόταν ονομαστική αναφορά στον μαθητή του λυκείου και καταγγελλόταν με οξύτατους χαρακτηρισμούς η συμπεριφορά του καθώς και ανάλογες πρακτικές. Ακολούθησε επεισόδιο ανάμεσα στους διαμαρτυρούμενους και στον μαθητή, με προσωπική επίθεση σε βάρος του, ενώ παράλληλα η μαθήτρια δεχόταν επί μέρες έντονη συναισθηματική πίεση από μαθητές του λυκείου, που υποστήριζαν ότι το επεισόδιο έγινε χάριν αστεϊσμού. Σε επίσκεψή του στο σχολείο, ο Συνήγορος συζήτησε με τους μαθητές που είχαν εμπλακεί στο περιστατικό και με τους συλλόγους διδασκόντων. Συνεργάστηκε δε με τους εκπαιδευτικούς για τη στήριξη των παιδιών που βίωναν τη συνεχιζόμενη ένταση και για την εξομάλυνση της λειτουργίας των σχολικών κοινοτήτων. Επιπλέον, επισήμανε, με επιστολή του προς την οργάνωση της οποίας ήταν μέλος η μαθήτρια, ότι, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο μιας διαμαρτυρίας-καταγγελίας, σε κάθε περίπτωση πρέπει να αποφεύγεται η δημοσιοποίηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ιδίως ανήλικων, που είναι εκ των πραγμάτων περισσότερο ευάλωτοι και κινδυνεύουν με στιγματισμό.

Σε όλες τις υποθέσεις που αφορούσαν περιστατικά εκδήλωσης βίας και επιθετικότητας στα σχολεία, ο Συνήγορος συνεργάστηκε στενά και σε βάθος χρόνου με τις εμπλεκόμενες σχολικές μονάδες παρέχοντας ενημέρωση για το θέμα, ενεργοποιώντας τους σχολικούς συμβούλους και, όπου αυτό κρίθηκε αναγκαίο, διαμεσολάβησε ώστε να εμπλακούν οι αρμόδιες υπηρεσίες προκειμένου να αξιολογήσουν και να καλύψουν πιθανές ειδικές ανάγκες των παιδιών (υποθέσεις 147702/2011, 149114, 156154 και 156245/2012).

 Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων η παρέμβαση του Συνηγόρου, σε συνδυασμό με την ενεργοποίηση των αρμόδιων εκπαιδευτικών υπηρεσιών, ήταν επιτυχής και οδήγησε σε σταδιακή εξομάλυνση της κατάστασης –τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο σχολικής κοινότητας– μέσα από την εξοικείωση των εμπλεκόμενων μερών με τους δέοντες χειρισμούς και την κινητοποίηση των φορέων. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις αναπτύχθηκαν, με την υποστήριξη της ανεξάρτητης αρχής, δράσεις ευαισθητοποίησης στο θέμα της βίας, με μακροπρόθεσμα θετική επίδραση.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

Εκπαιδευτικός ζήτησε από μαθητές γυμνασίου να γράψουν έκθεση με θέμα «Ποια προβλήματα δημιουργεί η συνύπαρξη παιδιών διαφορετικής εθνικότητας μέσα σε μία τάξη». Οι μαθητές αντέδρασαν ζητώντας να τροποποιηθεί η διατύπωση, ώστε να μπορούν να αναπτύξουν και τα πλεονεκτήματα της συνύπαρξης, με δεδομένη την εμπειρία της τάξης τους όπου είχαν αναπτυχθεί πολύ καλές σχέσεις μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών. Ο εκπαιδευτικός αρνήθηκε. Ύστερα από αναφορά γονέα και σχετική παρέμβαση του Συνηγόρου, η σχολική σύμβουλος υπέδειξε στον εκπαιδευτικό να αποφεύγει ενέργειες που συμβάλλουν στην καλλιέργεια ξενοφοβικών αντιλήψεων και να αξιοποιήσει κάθε δυνατή ευκαιρία προκειμένου να ξανασυζητήσει το θέμα με τους μαθητές (υπόθεση 150382/2012).

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ένα ειδικότερο ζήτημα που εγείρεται ενίοτε, με αφορμή ιδίως τη δημοσιοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, είναι η

διαφύλαξη των προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων. Στον Συνήγορο απευθύνθηκε γονέας που διαμαρτυρόταν για τη δημοσιοποίηση με ονομαστική αναφορά συμπεριφορών και απόψεων του παιδιού του και συμμαθητών του σε εκπαιδευτικό έντυπο. Το έντυπο αφορούσε πρόγραμμα αγωγής υγείας του σχολείου, στο οποίο είχαν συμμετάσχει τα παιδιά.

Η ανεξάρτητη αρχή παρενέβη προς την αρμόδια Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τονίζοντας ότι, για να επιτευχθούν οι στόχοι που θέτουν τα προγράμματα υγείας, επιβάλλεται τα παιδιά που συμμετέχουν σε βιωματικές δράσεις να νιώθουν ασφαλή ως προς το ότι θα τηρείται εχεμύθεια, ώστε να μετέχουν ενεργά. Πρέπει επομένως να αποφεύγεται οποιαδήποτε αναφορά σε προσωπικά δεδομένα ή απόψεις και ενέργειες μαθητών, τόσο κατά το στάδιο της ενημέρωσης των ενδιαφερομένων (γονέων) όσο και σε επίπεδο μεταγενέστερης αξιοποίησης του προγράμματος. Σε περίπτωση που κρίνεται σκόπιμη ή αναγκαία η δημοσιοποίηση, αυτή επιτρέπεται μόνο ύστερα από προηγούμενη συνεννόηση με τους κηδεμόνες των μαθητών και, φυσικά, τα ίδια τα παιδιά (υπόθεση 141699/2011).

ΧΡΗΣΗ ΜΕΣΩΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ-ΗΧΟΥ

Ο Συνήγορος είχε παρέμβει* δημοσίως το 2006 σχετικά με τη χρήση των κινητών τηλεφώνων στα σχολεία τόσο από μαθητές όσο και από το διδακτικό προσωπικό, και το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘΠΑ) είχε εκδώσει σχετική εγκύκλιο (132328/Γ2/07-12-2006).

Ωστόσο το έτος 2012 ανέκυψε νέο ζήτημα: γονείς μαθητή δημοτικού σχολείου προσέφυγαν στην ανεξάρτητη αρχή διαμαρτυρόμενοι επειδή ο δάσκαλος προέβη

σε αφαίρεση και έλεγχο ρολογιού-παιχνιδιού με σύστημα επεξεργασίας εικόνας και ήχου, με το οποίο το παιδί κατέγραφε δασκάλους και συμμαθητές του. Ο Συνήγορος διαμεσολάβησε προς το σχολείο για τη διερεύνηση του περιστατικού· παράλληλα, συνεργάστηκε με τη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή (ΓΓΚ) ως προς τον έλεγχο του συγκεκριμένου προϊόντος και με την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ) ως προς τη συλλογή των στοιχείων. Αφού διαπιστώθηκε ότι το προϊόν κυκλοφόρησε νόμιμα στη χώρα και η ΑΠΔΠΧ γνωμοδότησε ότι η απλή καταγραφή και μη παράλληλη δημοσιοποίηση εικόνας και ήχου δεν ελέγχεται ως παράνομη, ο Συνήγορος, μέσω της ΓΓΚ, ζήτησε να προστεθούν περαιτέρω προδιαγραφές ασφαλούς χρήσης του προϊόντος, εφόσον τελικά επανακυκλοφορήσει στη χώρα μας, τις οποίες και διασαφήνισε, καθώς και να εκδοθεί εγκύκλιος του ΥΠΑΙΘΠΑ για τη χρήση παρόμοιων συσκευών στα σχολεία. Πράγματι, εκδόθηκε εγκύκλιος (100553/Γ2/04-09-2012) με την οποία η απαγόρευση χρήσης συστημάτων αναπαραγωγής εικόνας και ήχου επεκτείνεται, πέραν των κινητών, και στις συσκευές αυτές (υπόθεση 149107/2012).

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

ΕΛΛΕΙΨΗ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στο πλαίσιο επισκέψεων σε σχολεία της χώρας, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι γυμνάσιο στην περιοχή Δενδροποτάμου στη Θεσσαλονίκη δεν διέθετε καθηγητή φυσικής αγωγής καθ' όλη σχεδόν τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2011-2012. Η καθηγήτρια που είχε αρχικά τοποθετηθεί αποχώρησε λίγες ημέρες μετά την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους και το κενό δεν καλύφθηκε, με αποτέλεσμα τα παιδιά να στε-

ρούνται το συγκεκριμένο μάθημα έως τα τέλη Μαρτίου του 2012. Οι μαθητές θεωρούσαν ότι ο μη διορισμός νέου εκπαιδευτικού μπορεί να σχετιζόταν με το γεγονός ότι στο σχολείο τους φοιτά μεγάλος αριθμός μαθητών Ρομά και υπέβαλαν αναφορά στην ανεξάρτητη αρχή. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε άμεσα προς τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης και ζήτησε την παρέμβασή της ώστε να αρθεί η διαπιστωθείσα παραβίαση δικαιωμάτων του παιδιού χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση. Ακολούθησε ενημέρωση προς τον Συνήγορο ότι τοποθετήθηκαν εκπαιδευτικοί φυσικής αγωγής στα σχολεία της Δυτικής Θεσσαλονίκης που είχαν κενά, μεταξύ των οποίων περιλαμβανόταν και το συγκεκριμένο σχολείο (υπόθεση 150750/2012).

ΕΓΓΡΑΦΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ ΣΕ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ο Συνήγορος επί σειρά ετών παρεμβαίνει προς την κατεύθυνση άρσης προβλημάτων ένταξης αλλοδαπών στην εκπαίδευση* (βλ. ενδεικτικά *Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 130-131 και *Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 73). Στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού με αντικείμενο το πρόβλημα εγγραφής σε διαπολιτισμικό σχολείο ανήλικου αλλοδαπού λόγω απόφασης απέλασης που είχε εκδοθεί σε βάρος της μητέρας του, ο Συνήγορος απευθύνθηκε στο ΥΠΑΙΘΠΑ υποστηρίζοντας ότι το δικαίωμα στην εκπαίδευση δεν υπόκειται σε περιορισμούς με βάση το καθεστώς παραμονής του δικαιούχου ή των γονέων του. Η αναγνώρισή του από την ελληνική έννομη τάξη, σε υπερνομοθετικό μάλιστα επίπεδο, προκύπτει πέραν πάσης αμφιβολίας από ένα πλέγμα διατάξεων.¹ Στη βάση αυτή, ζητήθηκε η παρέμβαση του υπουργείου προς την κατεύθυνση άρσης του κωλύματος που αντιμετώπιζε ο ανήλικος στην

προσπάθεια εγγραφής του στο σχολείο. Ωστόσο, σε συνέχεια της παρέμβασης του Συνηγόρου, δεν στάθηκε δυνατός ο εντοπισμός του ανήλικου, καθώς δεν είχε καταφέρει να υποβάλει έγγραφο αίτημα στο σχολείο και η διεύθυνση κατοικίας του δεν ήταν γνωστή (υπόθεση 146582/2011).

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΤΙΣ ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Ο Συνήγορος έχει ασχοληθεί επανειλημμένα με τον θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων, ο οποίος αποσκοπεί στο να γνωρίσουν οι μαθητές τις δημοκρατικές διαδικασίες και να εμβραθύνουν σε αυτές, να συμμετέχουν στη σχολική ζωή, να ακούγεται η άποψή τους, να ενισχύεται η αυτενέργεια και η ανάπτυξη της υπευθυνότητάς τους. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν αξιοποιείται σωστά, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται σε τυπική δραστηριότητα χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο. Για τον λόγο αυτό, ο Συνήγορος έχει προτείνει στο ΥΠΑΙΘΠΑ οι μαθητές να ενημερώνονται αναλυτικά και να συζητούν σχετικά με το πνεύμα και το περιεχόμενο του θεσμού και γενικότερα για τη λειτουργία του σχολείου.*

Συναφής είναι η υποβληθείσα από ανήλικο μαθητή γυμνασίου αναφορά με αντικείμενο την παράλειψη τήρησης των διαδικασιών εκλογής που προβλέπονται στον Κανονισμό Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων για την ανάδειξη του 5μελούς και του 15μελούς συμβουλίου του σχολείου του, κατά το μέρος που αφορά την εγκυρότητα των ψηφοδελτίων και του πρακτικού, τη σύσταση εφορευτικής επιτροπής, την καταμέτρηση ψήφων, την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων κ.ά. Παρ' ότι τα εν λόγω προβλήματα είχαν εγκαίρως επισημανθεί εκ μέρους του μαθητή, τόσο στον διευθυντή του σχολείου όσο και στην αρμόδια Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης,

οι εκλογές δεν επαναλήφθηκαν. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε αρχικά στον διευθυντή, ο οποίος, σε απάντησή του, υποβάθμισε το γεγονός τής εκ μέρους του παράβασης του ισχύοντος πλαισίου. Στη συνέχεια η ανεξάρτητη αρχή επισήμανε στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ότι, πέρα από τη μη τήρηση του Κανονισμού, υπήρξε κενό ενημέρωσης και διαλόγου. Αυτό είχε ως συνέπεια ο μαθητής να θεωρεί ότι παραβιάστηκαν κανόνες δημοκρατίας, τη στιγμή που στους κύριους στόχους του σχολείου και του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων περιλαμβάνεται και η εκπαίδευση των μαθητών στις δημοκρατικές διαδικασίες, στον διάλογο και στη συνεργασία. Δεδομένου ότι, λόγω καθυστερημένης ανταπόκρισης των εκπαιδευτικών φορέων, η σχολική χρονιά όδευε προς τη λήξη της και δεν ήταν πλέον σκόπιμο να επαναληφθούν οι εκλογές, ζητήθηκε να γίνουν συστάσεις προς τον διευθυντή και να προωθηθούν σαφείς οδηγίες σε όλα τα σχολεία της περιοχής σχετικά με την προβλεπόμενη διαδικασία και κυρίως με το πνεύμα του νόμου, ώστε να αποτραπούν ανάλογες πρακτικές που απαξιώνουν τον θεσμό στη συνείδηση μαθητών και εκπαιδευτικών. Η αρμόδια διεύθυνση αξιοποίησε τις συγκεκριμένες προτάσεις του Συνηγόρου και, ενόψει της διεξαγωγής των εκλογών την επόμενη σχολική χρονιά, απέστειλε στα σχολεία του νομού αναλυτικές πρακτικές οδηγίες με στόχο την ορθή εφαρμογή του θεσμού.*

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στους ιστότοπους του Συνηγόρου www.synigoros.gr και www.0-18.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.